

**Немерцалов В. В., к.б.н., доцент,
Васильєва Т. В.¹, к.б.н., доцент,
Бондаренко О. Ю., к.б.н., доцент**
кафедра ботаніки біологічного факультету
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)
[¹tvas@ukr.net](mailto:tvas@ukr.net)

ГЕРБАРІЙ ОНУ (MSUD) ЯК ДЖЕРЕЛО КОМПЕТЕНТІСНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ-БІОЛОГІВ

ГЕРБАРНІ колекції є однією з важливих складових класичного сталого університету. Згідно стандарту освіти студенти мають освоїти і володіти чотирма видами компетентностей [5]. При роботі з колекціями у Гербарії ОНУ (MSUD) в межах професійної підготовки бакалаврів – біологів студенти працюють під керівництвом викладача. У ході цієї роботи вони набувають навичок міжособистісної взаємодії та компетентностей таких типів: загальних, інтегральних, спеціальних (фахових).

Гербарій Новоросійського (зараз Одеського національного імені І. І. Мечникова) університету було започатковано одночасно із заснуванням університету у 1865 р. першим завідувачем кафедри ботаніки, видатним ботаніком та мікробіологом, професором Л. С. Ценковським. Поповнення колекцій відбувалося за рахунок збору матеріалів працівниками університету та купівлі і одержання у подарунок приватних колекцій. До фондів гербарію надходили також збори членів Новоросійського (потім Одеського) товариства дослідників природи [1].

Постановою Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2004 року Гербарій Одеського національного університету імені

І.І. Мечникова (MSUD) внесено до державного реєстру об'єктів, що становлять Національне надбання України [1].

Гербарій складається з таких розділів: вищі рослини (основний фонд) – 17100 гербарних зразків (г.з.); водорості – 5763 г.з.; гриби – ексикати Рабенхорста; лишайники – ексикати Рабенхорста; мохи – 1748 г.з. Окремо зберігаються іменні історичні колекції Й. К. Пачоського (6118 герб. арк.), Е. Ліндеманна (7939 герб. арк), П. С. Шестерікова (2021 герб. арк.), Г.Й. Потапенко (1341 г.а.), Вищих жіночих курсів (7540 герб. арк.) гербарію ботанічного саду та ін. [1, 6].

Знайомство з іменними історичними колекціями починається з гербаріїв дослідників, які пов'язані з нашим університетом (Рис. 1).

Рис. 1. Каталоги гербарних колекцій П. С. Шестерікова та Г. Й. Потапенка (Фото Т. В. Васильської)

Петро Степанович Шестеріков (22.08 (3.09).1859-29.01.1929) все життя працював бібліотекаром університету, брав участь у роботі Новоросійського товариства природодослідників, виступав з доповідями, писав наукові

статті. Йому належить перший для півдня України «Определитель растений окрестностей Одессы». У гербарії представлені його збори з Херсонської губернії, Одеси та її околиць. Час збору матеріалу – 1882-1907 рр [2].

Георгій Йосипович Потапенко (21.01(2.02).1889-5.01.1982) – професор, завідувач кафедри систематики рослин у довоєнний час, ботанік, геоботанік, методист, проректор Одеського держуніверситету в 1939-1941 рр., котрий викладав також у багатьох вишах Одеси, збирав представлений матеріал у 1923-1929 рр. Місцем збору були піщані пересипи Тилігульського, Хаджибейського, Куяльницького, М. Аджаликського лиманів (Одеса), Улагану, озер Ельтон та Баскунчак (Казахстан), флора парків України, міста Одеси та Одеської області [3].

Найбільшою за географією зборів та списком колекторів є іменна гербарна колекція Е. Е. Ліндеманна.

Едуард Емануїлович (Едуард Богданович) Ліндеманн (13(25).06.1825 – 9(22).06.1900) закінчив Петербурзьку медико-хірургічну академію. Його дослідження флори охопили 29 губерній Російської імперії, багато матеріалу він отримав за обміном. У гербарії представлені збори з різних куточків Європи, Азії, Африки, Північної та Південної Америки. У списку колекторів – 448 прізвищ. Серед них ботаніки, чие ім'я пов'язане із Одесою: І. Я. Акінфієв, Я. Я. Вальц, О. М. Волков, В. І. Липський, О. Д. Нордманн, Л. В. Рейнгард, Л. А. Рішаві, М. К. Срединський, П. С. Шестеріков [4].

При виконанні завдань студенти набувають професіональних навичок роботи з колекціями, з гербарієм, отримують досвід роботи та взаємодії у колективі (Рис. 2). Результатом роботи у Гербарії є набуття ними загальних компетентностей, які виражені у розширення кола знань та вмінь студентів. ознайомлення їх з правилами користування і

роботи з гербарними колекціями та впорядкування історичних колекцій, оволодіння навичками роботи у колективі.

**Рис.2. Студенти кафедри ботаніки впорядковують гербарій.
(Фото О.Ю. Бондаренко)**

Інтегральні компетентності, які будуть розвинені завдяки взаємодії з бібліотекою, використанню он-лайн-ресурсів для відомостей про видатних вчених, зацікавленості студентів у вивченні іноземних мов. Фахові компетентності будуть отримані завдяки навичкам у визначенні гербаризованих рослин та застосуванні новітніх технологій для інтерпретації проаналізованих даних, які наведені на етикетках.

Автори щиро дякують к.б.н., доц. С. Г. Коваленко – багаторічному науковому куратору гербарію ОНУ за консультації, натхнення та допомогу при підготовці цього повідомлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваленко С.Г. Гербарій Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. *Гербарії України. Index Herbariorum Ucrainicum*. Редактор-укладач: к.б.н. Н.М. Шиян. Київ, 2011. С. 222-233

2. Скарби гербарію ОНУ (MSUD). Гербарна колекція П. С. Шестерикова / Коваленко С.Г., Немерцалов В.В., Бондаренко О.Ю., Васильєва Т.В. Одеса: Освіта України, 2014. 196 с.
3. Скарби гербарію ОНУ (MSUD). Гербарна колекція Г. Й. Потапенко / Коваленко С.Г., Бондаренко О.Ю., Немерцалов В.В., Герасимюк Н.В., Васильєва Т.В. Одеса: Освіта України, 2014. 112 с.
4. Скарби гербарію ОНУ (MSUD). Гербарна колекція Е.Е. Ліндеманна. / С.Г. Коваленко, О.Ю. Бондаренко, Т.В. Васильєва, В.В. Немерцалов. Одеса: Освіта України, 2017. 776 с.
5. Стандарт вищої освіти України. Видання офіційне. МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ. Київ, 2017. 10 с.
6. Шиян Н. Історичні гербарні колекції України та їх дослідження. *Вісник Львівського університету. Серія біологічна*. 2014. Випуск 65. С. 90–96. URL: <http://prima.lnu.edu.ua/faculty/biologh/wis/65/3/9/9.pdf>